

TIL

DIREKTIONEN for SINDSSYGEHOSPITALET

ved VORDINGBORG.

Afskrift

I Henhold til Direktionens Anmodning om en Indstilling angaaende Ændringer i Driften af det til Hospitalet knyttede Landbrug, skal jeg herved, efter et nøje Gennemsyn af den af Kommissionen afgivne Betænkning og efter at have haft Lejlighed til at bese Forholdene paa Stedet, fremføre følgende:

Af det under landbrugsmæssig Drift værende Areal, ca. 29,7 ha henligger ca. 10 ha i Eng. Resten har hidtil været drevet i følgende Sædskifte:

- 1 Helbrak
- 2 Hvede
- 3 Blandsæd
- 4 Havre
- 5 Græs
- 6 Græs

Dette Sædskifte kan langt fra anses for tidssvarende, og det maa i særlig Grad anses for uheldigt, at der ikke har været dyrket Roer, dels vilde der derigennem kunnet være fremskaffet et billigt Foder til Købesætningen, dels vilde Roedyrkingen have en heldig Indrlydelse i Sædskiftet. I Betragtning af det store Engareal maa det tillige anses for usædsvendigt at have saa stort et Areal liggende med Græs.

Kommissionen har foreslaaet Koholdet afskaffet og følgende Sædskifte indført:

- 1 Kartofler
- 2 Frøroer, Gulerødder, Kaal og andre Havesager
- 3 Havre
- 4 Runkelroefrø
- 5 Hvede

Til dette Sædskifte er at bemærke, at Runkelroefrø er en

meget usikker og lunefuld Afgrøde, der er i høj Grad afhængig af Vejrliget. Sygdomsangreb, og Arbejdslederens Energi og personlige Dygtighed som Frøavler. Runkelroefrøet er lagt som Forfrugt for Hvede, hvilket maa anses for at være yderst uheldig. Runkelroefrø modner normalt i Midten af September, men før den er høstet og Jorden tilberedt til Vintersæd, vil det ofte ikke være muligt at saa Vintersæden før i Midten af Oktober. Da den heldigste Saatid for Hvede falder mellem 10-20 September vil en saa sildig Saaning virke stærkt nedsettende paa Udbyttet af Hvedemarken. Sædskiftet forudsætter endvidere, at Koholdet afskaffes, men, som det vil fremgaa af det efterfølgende, kan dette absolut ikke tilraades.

Da Marken for Tiden drives i en 6 Marks Drift, foreslaaes denne bibeholdt for at undgaa Vanskelighederne og Ulemperne ved en andet Inddeling og følgende Sædskifte foreslaas indført:

1. $\frac{3}{5}$ Kartoffler, $\frac{2}{5}$ Gulerødder, Kaal og andre Havesager
2. Havre
3. $\frac{1}{2}$ Græs, $\frac{1}{2}$ Roer
4. Byg
5. benyttet Brak (tidligere Kartoffler, tidlige Arter m.m.)
6. Hvede

Dette Sædskifte tilfredsstiller Fordringerne til en passende Veksling med Afgrøderne og tager Hensyn til Jordens Renholdelse og vil være ret let gennemførligt. Der bør indlægges ca. $1\frac{1}{2}$ ha med Lucerne. Da det anses for givet, at Engen vil kunne forbedres meget ved en passende Pleje og Gødskning forudsættes, at efterhaanden som Engen forbedres og Lucernen vokser til, vil det halve Skifte Græs kunne bortfalde og hele Skiftet kan anvendes til Roer.

Da der fremtidig vil blive en mindre Mængde Staldgødning og Latrin til Raadighed end hidtil, vil det blive nødvendigt at indkøbe en Del Kunstgødning. For at økonomisere bedst muligt med den forhaandenværende Staldgødning, maa det meget anbefales, at der bygges en Ajle-

kunne, der kan rumme Ajlen for ca. 9 Maaneder.

Paa Grund af manglende detailleret Regnskab er det overordentlig vanskeligt at faa et Overblik over, hvorledes de enkelte Grene af Landbruget har betalt sig. Det fremhæves i Kommissionens Betænkning, at Koholdet har givet et betydeligt Underskud uden dog at kunne forsyne Hospitalet med tilstrækkeligt Mælk, hvorfor Koholdet foreslaas afskaffet.

Dertil er dog at bemærke, at naar Koholdet hidtil synes at have givet et mindre tilfredsstillende Resultat, maa Aarsagen dertil sandsynligvis for en stor Del søges i, at Fodringen har været for dyr og uhensigtsmæssig, idet der ikke har været dyrket Roer. Roer afgiver saavel et billigt som godt Foder, og Savnet heraf har baade fordyret Fodringen og nedsat Udbyttet. Den hidtil anvendte Fremgangsmaade at indkøbe Kalvekoer, der efter at være udmalkede atter sælges, kan det ikke tilraades at fortsætte; den har formentlig ogsaa bidraget til, at Resultatet af Koholdet ikke har været tilfredsstillende.

Med Hensyn til det regnskabsmæssige Underskud, Koholdet har givet, gøres opmærksom paa, at uden Kohold vilde det store Engareal ikke kunne udnyttes og en Del Halm og Hø, som nu udnyttes af Køerne og i Regnskabet sættes til samme Pris som det øvrige Foder, vilde gaa tabt som Affald. Naar disse forskellige Forhold tages i Betragtning, maa det antages, at det Underskud, Koholdet har givet, for en Del er et regnskabsmæssigt; det virkelige Underskud er formentlig noget mindre. Naar der gennemføres en billigere Fodring, som den kan faas ved at fodre med større Mængde Roer, hvorved tillige opnaas større Mælkeudbytte, vil det sikkert vise sig, at Koholdet ikke er urentabelt, og det maa derfor anbefales, at det nuværende Antal af 6 Køer bibeholdes, og at Antallet enten ved Opdræt eller Indkøb bringes op til 10 Stkr. Det maa dog fremraades at foretage Indkøb for Tiden under Hensyn til de høje Priser paa Kalvekoer.

Da det vil være nødvendigt at foretage en meget betydelig Udvidelse af Svineholdet, hvis det skal blive muligt at faa anvendt

alt Madaffald paa en økonomisk Maade, maa det tilraades i Stedet for at gaa til en saa stor Udvidelse at sælge Halvdelen af Madaffald og foretage en mindre Udvidelse af Svineholdet til f. Eks. to Grisesser og ca. 180 Svin aarlig imod nu ca. 140 Svin aarlig.

Der vil derved opnaas en langt bedre Udnyttelse af den resterende Del af Madaffaldet, og der vil antagelig kunne produceres saa mange Fattedgrise, at større Indkøb af disse kan undgaas. En Udvidelse af Svineholdet som anført vil formentlig kunne foretages, naar en Del af Kostalden omdannes til Svinestald med særlig Hensyn paa Holdet af Grisesser.

Det maa anbefales, at der til Driften antages en Forkarl, der har den daglige Ledelse af alt Arbejde vedrørende Landbruget, en Fodermester, der passer Svin og Køer, Malkning af Køerne indbefattet, en yngre 2' Karl, der skal deltage i alle forefaldende Arbejder ved Landbruget, derunder ogsaa være Fodermesteren behjælpelig af og til, for saa vidt det maatte findes nødvendigt (Malkning undtaget).

Forkarlen skal føre en nøjagtig Arbejdsdagbog, samt drage Omsorg for alle daglige Optænelser, der er nødvendige for at føre et Landbrugsregnskab.

Det maa anses for overordentlig heldig, om der kan træffes en Ordning saaledes, at Landbruget er under jævnlig Tilsyn af en paa Egnen bosiddende, dygtig, praktisk Landmand, der ved af og til at komme til Stede og tage Forholdene i Øjesyn kan paase, at alle Arbejder udføres rettidig, og at Landbruget i det hele passes forsvarligt.

Posten som Tilsynsførende bør være ulønnet, men efter Direktionens Bestemmelse skal der kunne tilstaaes den Tilsynsførende Diater som Vederlag for Tidsspilde.

Lundby den 1' April 1916

Jens Lund.

Afskrift.

Hr. Kontorchef Lundbye.

R. af Dbg.

Formand for Kommissionen af 1^o Marts 1915.

Med Hensyn til Skrivelsen fra Direktionen paa Middelfart af 21^o Juli 1916 finder jeg ingen Anledning til at gøre Bemærkninger.

Vedrørende Skrivelsen fra Direktionen paa Hospitalet ved Vordingborg af 7^o August 1916 og den med Skrivelsen vedlagte Betænkning fra Hr. Konsulent Lund skal jeg bemærke følgende:

Der er gennem Hr. Overlæge Helweg tilflydt Kommissionen Meddelelse om, at Direktionen havde under Overvejelse at afskaffe Kvægholdet, og jeg fandt dette Forslag fornuftigt, af Grunde som jeg tidligere har haft Lejlighed til at anføre.

Naar Hr. Lund skriver, at Engarealet ikke kan udnyttes uden Kvæghold, og at Halm og Hø "vilde gaa tabt som Affald", er disse Udttryk næppe ^{vel} overvejede. Hø og Halm maa naturligvis kunne sælges i Vordingborgegnen saavel som alle andre Steder her i Landet. Der vil imidlertid altid fremkomme en Del Halmaffald, som ikke er Handelsvare, men der vil jo være fortrinlig Brug for dette Affald og endnu mere til Hestene og i Svinestalden.

Naar Hr. Lund mener, at en saadan Afgrøde som Roefrø er for vanskelig for Hospitalet, kan jeg slet ikke dele dette Synspunkt, og Hr. Lund har heller næppe længere denne Opfattelse, idet han nu er bleven Konsulent for et Frøfirma her i Midtjylland, hvor hans væsentligste Opgave bliver at formaå Landmændene til at dyrke Frø under langt daarligere klimatiske Vilkaar end ved Vordingborg.

Roefrøavlens kræver sæsonvis megen Arbejdskraft ved Plantning, Afpilning af Lus, Høstning af Frøet og Bortfjerning af Frøroerne, men hertil vel er et Arbejdskraft maa Hospitalet netop forudsættes at raade over gennem Patienterne.

Med Hensyn til Hveden efter Roefrø skal jeg anføre, at Hr. Lund saabenbart ogsaa ser for mærkt paa Forholdene.

Statskonsulent K. Hansen skriver i sin sidste Udgave af "Landbrugets Kulturplanter" "Frøet (Roefrøet) modnes i Reglen først eller midt i September". Med Hensyn til Hvedens Saatid skriver samme Forfatter i det før nævnte Værk: "Angaaende Saatiden (Hvedens Saatid) har en Aarrækkes Forsøg udpeget Midten af September som den bedste Saatid for Squarehead- Hvede. De foran omtalte nyere Sorter bør dog næppe saas saa tidligt, navnlig paa meget frugtbare og gødningskraftige Jorder i Landets egentlige Hvedeegne bør disse som Regel næppe saas før end i Lobet af September Maanedes 4. Uge."

Dertil kommer, at naar Frømarken er passet godt, efterlades Jorden i en fortrinlig fysisk Tilstand, som yderligere bidrager til, at Saatiden kan udskydes uden Nedgang i Hvedemarkens Udbytte.

Det vil heraf fremgaa, at en normal Modning af Roefrøet, og en Dyrkning af de nyere Hvedesorter— der isvrigt ogsaa er langt de bedste under almindelige Forhold udmærket godt tillader Hvede efter Roefrø.

Modnes Roefrøet meget sent, som f. Eks. i Aar, kan man tage under Overvejelse at saa Byg i Stedet for Hvede, et Forhold Sædskiftet udmærket godt tillader.

Jeg skal isvrigt gøre den Bemærkning, at man selvfølgelig ikke bør betragte et Sædskifteforslag i den Grad "stuemæssigt", saa man kommer til at staa hjælpeløs, saafremt særlige Forhold maatte indtræffe.

Jeg skal ikke protestere imod Hr. Lunds Forslag om at holde Grisesøer, men til at producere ca. 180 grise, kan man ikke paaregne at holde mindre end 8 a 9 Grisesøer. Soen farer under normale Forhold 3 Gange aarlig, og man kan ikke paaregne mere end 8 a 9 Grise pr. Læg. Tages der Hensyn til uundgaaelige Uheld, bliver 8 a 9 Søer det mindste der kan være Tale om. Naar Hr. Lund ved Hjælp af 2 Grisesøer tænker

sig at undgaa større Indkøb af Grise, maa dette antagelig bero paa en Skrivefejl.

Jeg føler mig ikke paa Forhaand overbevist om, det fornødne i at ansætte en Karl til paa Hospitalet, i al Fald vil jeg meget tilraade, at man forsøger at undgaa det, thi har man først faaet Karlen, vil man utvivlsomt vanskelig tænke sig at kunne undvære ham igen. Kniber det, maa der jo kunne skaffes Daglejershjælp.

Med Hensyn til Ansættelse af en Landmand til at føre Tilsyn med Landbruget, vil jeg finde dette uheldigt, idet man meget vanskelig kan tænke sig at finde en Mand, der netop har de Interesser, som det paatænkte kvægløse Landbrug kræver. Jeg skal tillade mig at vende tilbage til mit oprindelige Forslag, at man sætter sig i Forbindelse med * De samvirkende sjællandske Landboforeningers Konsulent i Planteavl. Det bliver billigere, og det giver større Tryghed for, at man faar en Mand, der med fuld Interesse og Kræft vil tage sig af Opgaven.

De af Forvalter Lund indsendte Regnskaber for Avlsvæsenet paa Hospitalet ved Aarhus 1914/15 og 1915/16 har jeg gennemgaaet. Disse Regnskaber er jo - som de foregaaende - meget ufuldstændige og kalkulatoriske.

At Fodring af Kørehestene, Post- og Gartnerhesten virkelig skulde koste Hospitalet ca. 3000 Kr. om Aaret, maa jeg fremdeles anse for usandsynlig.

Naar Værdien af Arbejdshestenes Arbejde for Hospitalet ansættes til 600 Kr., vil jeg dog minde om, at en saadan Sum kræver 40-50 Arbejdsdage aarlig ca. 2 Maaneders uafbrudt Kørsel hver Søndag.

Svineregnskabet er som hidtil det mest interessante 1914/15 giver Svineregnskabet et regnskabsmæssigt Overskud paa 3289 Kr. 37 Øre for Levering af 236 Svin, der er fodrede med 1704 $\frac{3}{4}$ hl. Madaffald.

1915/16 giver Svineregnskabet et regnskabsmæssigt Overskud paa 6532 Kr. 72 Øre for Levering af 165 Svin, der er fodret med 1046 $\frac{3}{4}$ hl. Madaffald. -

Jeg skal ikke her komme nærmere ind paa en Ontale af disse For-

hold, men at Tallene i mere end en Henseende er interessante, efter
alt hvad der er gaaet forud, maa være ret klart.

Asmildkloster Landbrugsskole den 17. oktober 1916.

H. Hauch.

104-206

INDTÆKT

Indtægt af ...
Oversat ...
Gul ...
Hospitalet i ...
Gæst ...

REGNSKAB

Indtægt af ...
AVLSVÆSEN
ved

SINDSSYGEHOSPITALET ved AARHUS

1

1915 / 16

1.151
1.758
50
10.500
50
50

I n d t æ g t	Kr.	Øre
Slagter Nielsen for Udsætterkøer	3.505	00
" Ovesen " Kalve	150	00
Chr. Christensen " Kalv	25	00
Hospitalet : Slagtning af 1 Kalv	47	80
Garver Flach for 1 Kalveskind	4	50
Hadsten & Omegns Svineslagteri for Svin	14.447	40
Solgt Svin til private	538	82
Bespisningskontoen for Mælk	4.589	15
Indtægt af Hønseshold	824	85
Foder til 2 Køreheste, Post -og Gartnerhest	2.928	00
Udbytte ved Driften af Hospitalets Jorder:		
9.435 m Havre a 24 Øre = 226½ Kr. 40 Øre		
1.721 m Byg a 22 " 378 " 62 "		
1.758 hl. Roer a 50 " 879 " 00 "		
30 " Gulerodder a 80 " 24 " 00 "		
10.800 m Hø a 10 " 1080 " 00 "		
178 hl. Kartofler (80½ hl. a 5 Kr- 97½ " a 3½ Kr. 743 " 75 "		
40 Dages Staldfoder a 30 Øre 12 " 00 "		
60 " Græsning a 30 " 18 " 00 "	5.399	77
Ialt	32.460	89

Udgift	Kr.	Øre
Køb og Ombytning af Køer	2.190	00
" af Grise	6.360	00
Indkøb af Foderstoffer, Sædekorn m.v.	4.084	81
Valsning og Maling af Korn	0	00
Saltsten, Brændevin og Hørfremmel	3	00
Vognsmørelse og Tjære	4	15
Bedøkningspenge	9	00
Dyrlægehonorar	111	75
Forsikring af Heste og Kreaturer	156	89
Hestebeslag	90	76
Reparation af Vogne m.v.	21	85
Indkøb og Repar. af Avlsredskaber, Red, Tøjer m.v. ...	268	18
Leje af Vitriolsprøjte	14	00
Indkøb af Rugemaskine ..	65	00
Bespisningskontoen for Madaffald: 1046 $\frac{3}{4}$ hl. a 2 Kr.	2093	50
R.P. Nordmand m.fl. for Arbejde ved Avlsvæsenet ...	500	00
Røgterens Løn	1400	00
Avlskarlens "	1463	00
Af Patienter udført Markarbejde for	200	00
Strøelse til Heste og Kreaturer (25 h pr. Dag) ...	275	00
Værdien af Beholdningerne 1' April 1915	2535	35
" " Aarets Avl	5399	77
Ialt	27276	01

Herfra drages:

Beholdning den 31' Marts 1916:

2000 h Havre	a 24 Øre	480 Kr.	00 Øre
1721 h Byg	a 22 "	378 "	62 "
900 hl. Roer	a 50 "	450 "	00 "
18 " Gulerødder	a 80 Øre	14 "	40 "
2880 h Hø	a 10 Øre	288 "	00 "
		1.611 "	02 "

27.276 01

U d g i f t

Kr. Øre

	Overført 1611 Kr. 02 Øre	27.276	01
50 m Kager a 23½ Øre	11 " 75 "		
00 " Majs a 00 "	-- " -- "		
7 Løs Havrehalm	302 " 40 "		
1 " Ryghalm	28 " 80 "		
	1953 " 97 "		

Kørsler udført med Avlshestene,

men ikke vedrørende Avlsvæsenet:

Isning, Skærver, Ral, G

Sand o.s.v. kapitaliseret 600 Kr. 00 Øre

Gødning til Haven

kapitaliseret til 200 " 00 " 2.753 97

Endelig Udgift 24.522 04

Rekapitulation

Indtægt 32.460 Kr. 29 Øre

Udgift 24.522 " 04 "

Overskud 7.938 Kr. 25 Øre

109-206

REGNISKAB

AVLSVÆSEN

ved

SINDSSYGEHOSPITALET ved AARHUS

1

1914 / 15

I n d t æ g t

Kr. Øre

Slagter Nielsen for Udsætterkøer	1.550	00
" Ovesen " Kalve	98	00
Jens Ovesen " "	55	00
Aarhus Svineslagteri for Svin	9.622	96
Hadsten & Omegns Svineslagteri for Svin	4.964	16
Solgt Svin til Private	485	29
Bespisningskontoen for Mælk	4.594	18
Indtægt af Hønseholdet	913	60
Foder til 2 Køreheste, Post -og Gartnerhest	2.920	00
Udbytte ved Driften af Hospitalets Jorder:		
9560 m Havre a 28 Øre ... 2676 Kr. 80 Øre		
2438 " Byg a 26 " 633 " 68 "		
2277 hl. Roer a 58,63 1334 " 35 "		
34 " Gulerødder a 77,50 26 " 35 "		
15.840 m Hø a 10 Øre ... 1584 " 00 "		
24 hl. Kartoffler a 4 Kr. 96 " 00 "		
54 Dages Staldfoder a 35 Øre... 18 " 90 "		
68 " Græsning a 35 Øre 23 " 80 "	6.394	58
Ialt	31.597	77

U d g i f t

Kr. Øre

Køb og Ombytning af Keer	1.725	00
" af Grise	8.383	54
" " Kyllinger	137	50
Indkøb af Foderstoffer og Smødekorn m.m.	4.604	75
Valsning og Maling af Korn	7	00
Saltsten, Brændevin og Hørfremmel	5	50
Vognamerelse og Tjære	4	00
Bedækningspenge	24	00
Dyrlægehonorar	57	25
Medikamenter	2	40
Forsikring af Heste og Kreaturer	201	75
Hestebeslag	114	15
Reparation af Vogne m.v.	151	35
" af Avlsredskaber, Røb m.v.	104	41
Kalkskal og Bønnel til Hønsene	53	00
Bespisningskontoen for Høeffald: 1704½ hl. a 2 Kr.	3.409	50
R.P. Nordmand m. fl. for Arbejde ved Avlsvæsenet	500	00
Røgterens Løn	1400	00
Avlskarlens Løn	1063	00
Af Patienter udført Markarbejde for	200	00
Strøelse til Heste og Kreaturer (25 m pr. Dag)	285	00
Værdien af Beholdningerne 1 ^o April 1914	1683	30
" " Aarets Avl	6394	58
Ialt	30910	98

Herfra drages:

Beholdningen den 31^o Marts 1915:

2.350 m Havre	a 28 Øre	658 Kr. 00 Øre
800 m Byg	a 26 "	208 " " "
750 hl. Rør	a 66 "	495 " " "
17 " Gulerødder	a 75 "	12 " 75 "
2880 m Hø	a 10 "	288 " 00 "

Overføres 1661 Kr. 75 Øre

30.910

98

U d g i f t

Kr. Øre

Overført: 1661 Kr. 75 Øre 30.910 98

800 kg Kager a 24 Øre 192 " 00 "

800 kg Majs a " " 192 " 00 "

8 Læs Havrehalm a 90 Lp a 50 Øre 360 " 00 "

2 " Byghalm a " " a 9 Øre kg 129 " 60

2535 Kr. 35 Øre

Kørsler udført med Avlshestene:

men ikke vedrørende Avlsvæsenet,

Isning, Skærver, Ral, Grus, Sand

o.s.v. kapitaliseret til..... 600 Kr. 00 Øre

Ordning til Haven:

kapitaliseret til 200 " 00 " 3.335 35

Endelig Udgift 27.575 63

R e k a p i t u l a t i o n

Indtægt 31.597 Kr. 77 Øre

Udgift 27.575 " 63 "

Overskud 4.022 Kr. 14 Øre

See Plan, page 3
Bibliography for August 1876
February 24 1876 -- shall there be any more -- the
has all the old Nat. inst. & libraries for Nat. The same shall
more books in fact for the National. Some can be done
found on the other side.

Summary

1. Report to Budget, Department of Agriculture &
Bibliography. These were the half of the
rest in and of.
2. Com. on Libr. for Paper.
xx + 60 for the Formant.
Furniture of Libr. - in the present at the
Elmer B. Co. of Lake Superior Bureau for the
table in Libr. Books on maps for Libr. approx. 1000-1500
Exp. 600-900. Apr. 600-900. Maps approx. 600-900
3. Address for the Report for Form. of Libr.
university - at the present. The same for
Library of the University of Michigan
in nature - of it is, as far as
to be presented in the same for the
with the Report. This - of which the address
4. Address for the Report, Report in 18¹³/₁₆
18¹⁵/₁₆

5. Summary of the Report

summary for the Report for Form. of Libr. and
University and on it more, and the same
for the University of Michigan and the Report

Address for the Report on the same in the
Executive for the Report of the Report

on the same subject, on the same subject